

"...הנשר והפרס והעזניה..."

כסמל מורשת לאומית –

הגשמת חזון, או חלום באספמיה?

לזכרה של אורנה אשד

יוסי לשם

מרץ 1987: כרזה ראשונה של הפרס לכנס הדורסים באילת

נובמבר 2016: מרוץ העגור השישי

1978 – מערת הפרס בנחל
צאלים בה התחבאו הקנאים
מהרומאים – שת"פ של 669,
רשות הטבע והגנים, החברה
להגנת הטבע

הקיבון מינוס 90 מטר מתחת
לפני הים

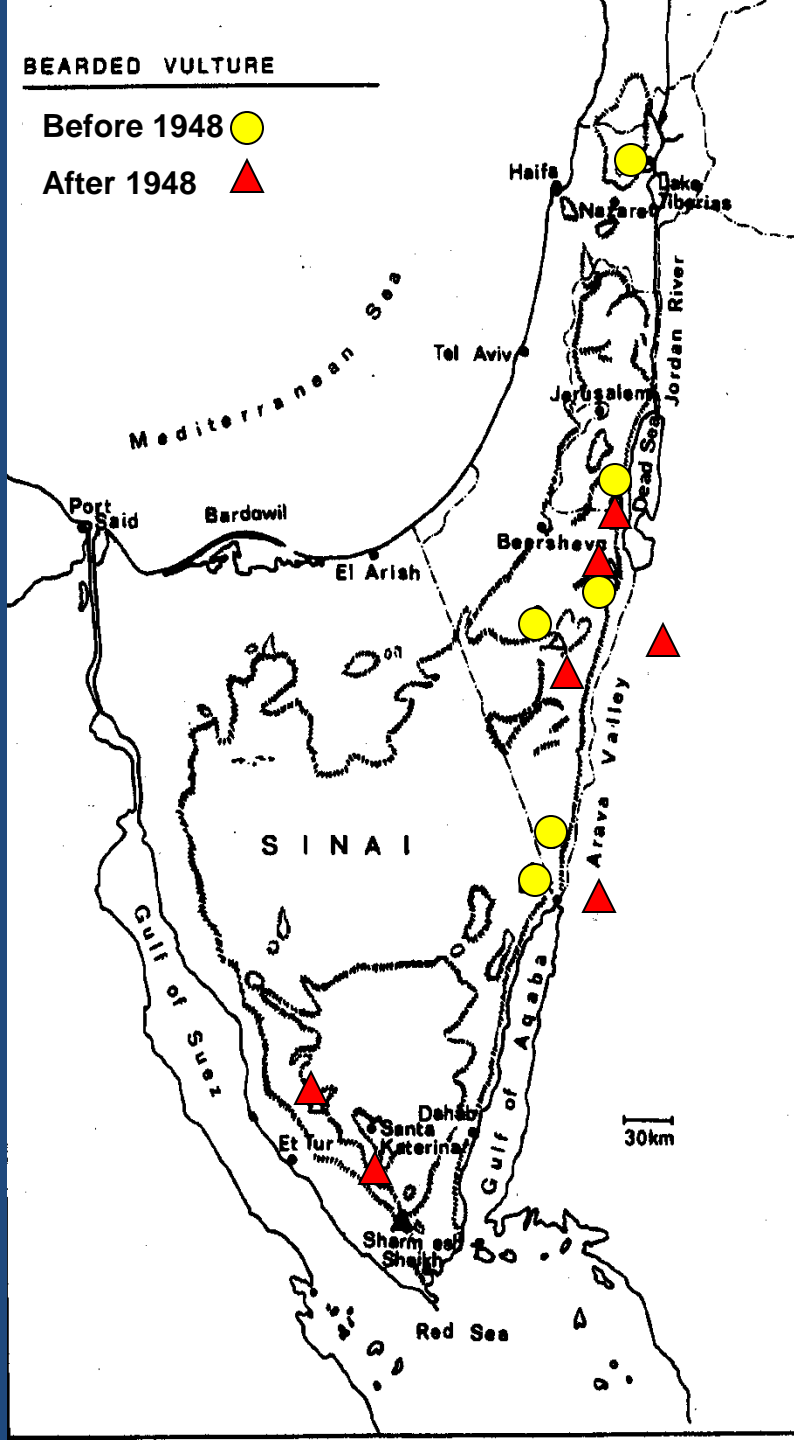

BEARDED VULTURE

Before 1948 ●

After 1948 ▲

קינוני פרסים בישראל
לפני ואחרי קום המדינה

זוג אחרון קינן ב-1982

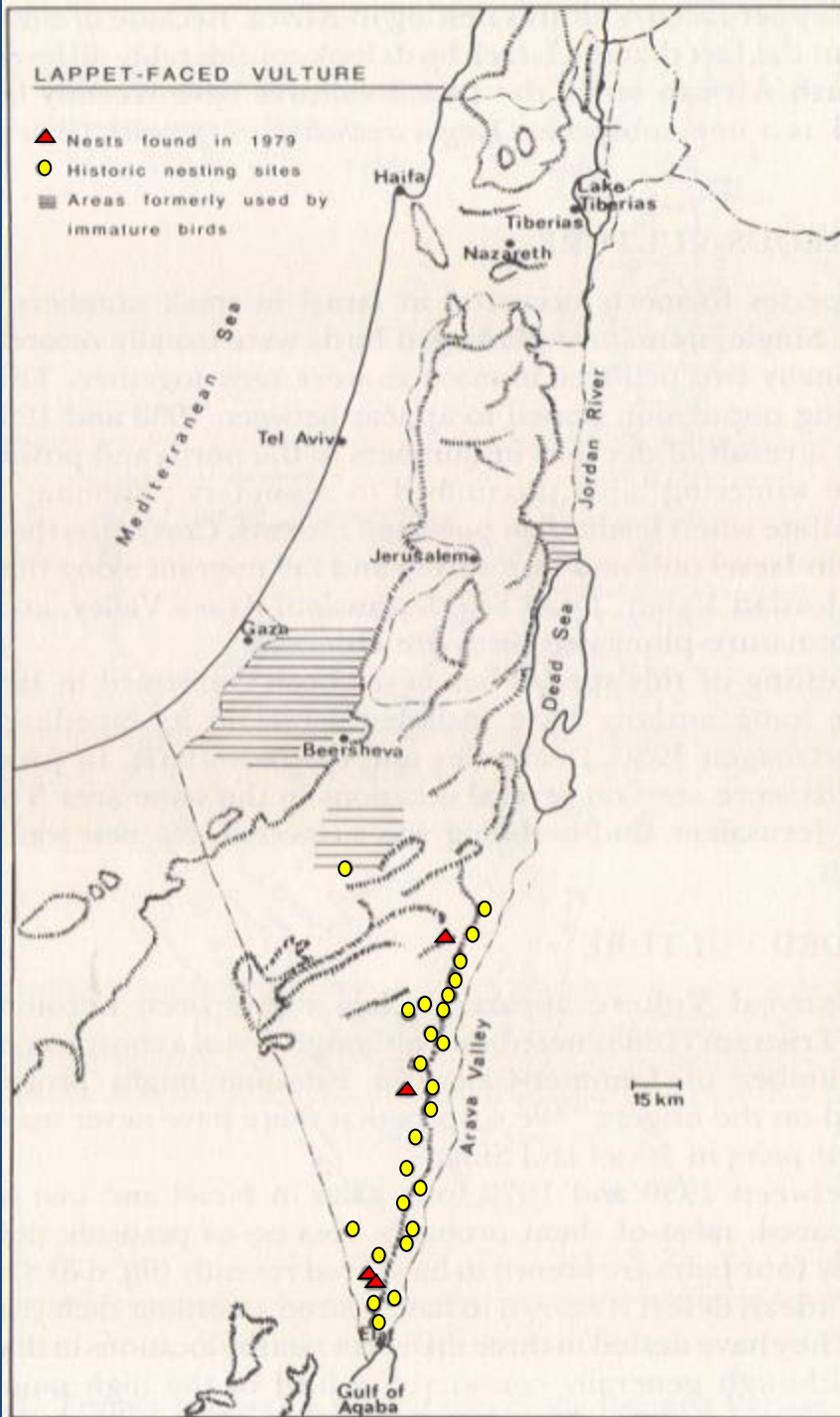

העזנייה – העז שבעופות

כ-30 זוגות קיננו בדרום המדינה

עזניית הנגב – מ-30 זוגות – נכחדה (1986)

העזנייה (נשר?) מקודשים למצרים והאשורים הקדמונים

רחם –
מ-200 זוגות
לכ-40 זוגות
מקננים

"שְׁלֹשָׁה הֵמָּה נִפְּלְאוּ מִמֶּנִּי, וְאַרְבָּעָה לֹא יָדַעְתִּים. דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בְּשָׁמַיִם... " (משלי ל', יח-יט)

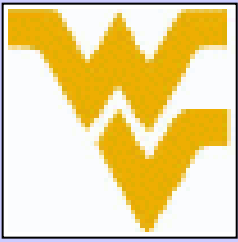
צילום: יוסי אשכול

כ-1,000 זוגות קיננו בישראל לפני קום המדינה; ב-2016 – 34 זוגות מקננים בלבד!

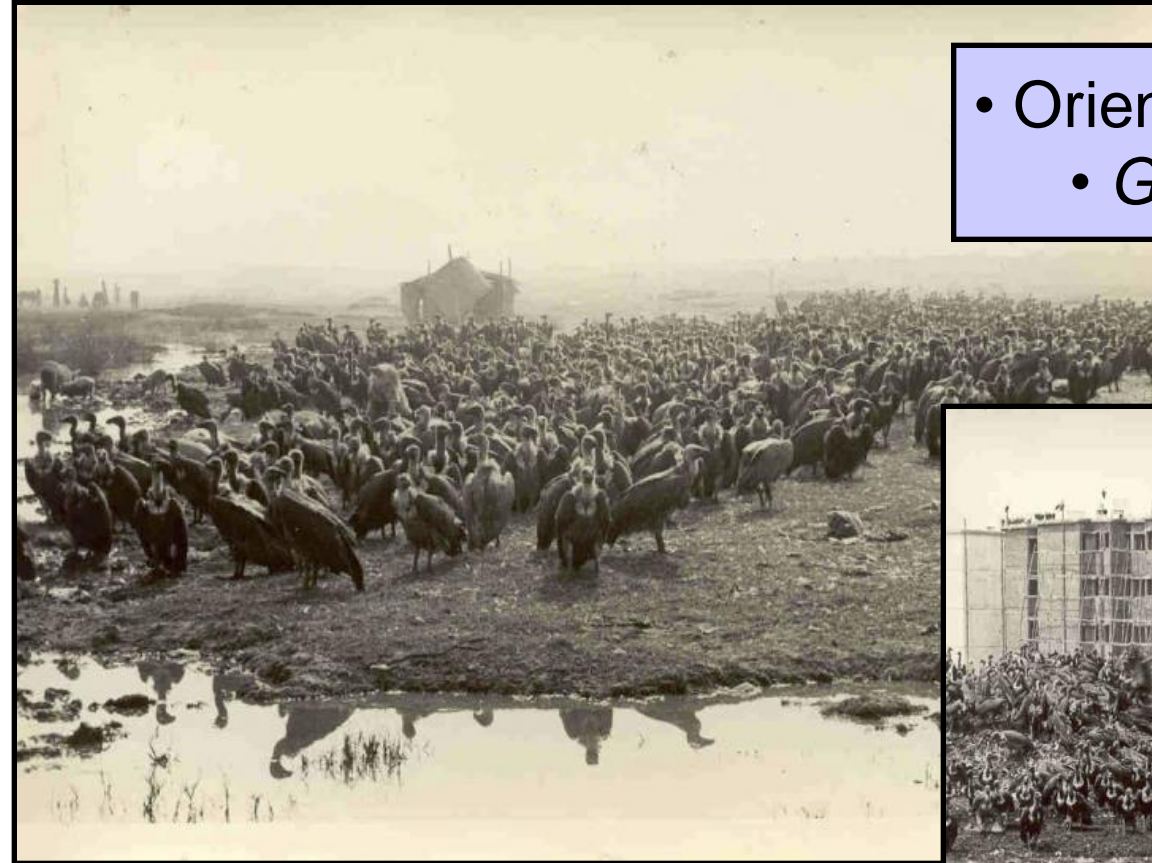
1884: רודולף, נסיך הכתר האוסטרי, נוסע בארץ הקודש ובמצרים

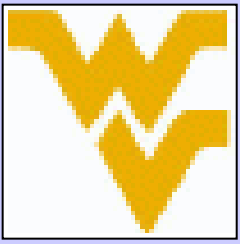
Asian Vulture Decline – the players

South Asia

- Oriental white-backed vulture
  - *Gyps bengalensis*

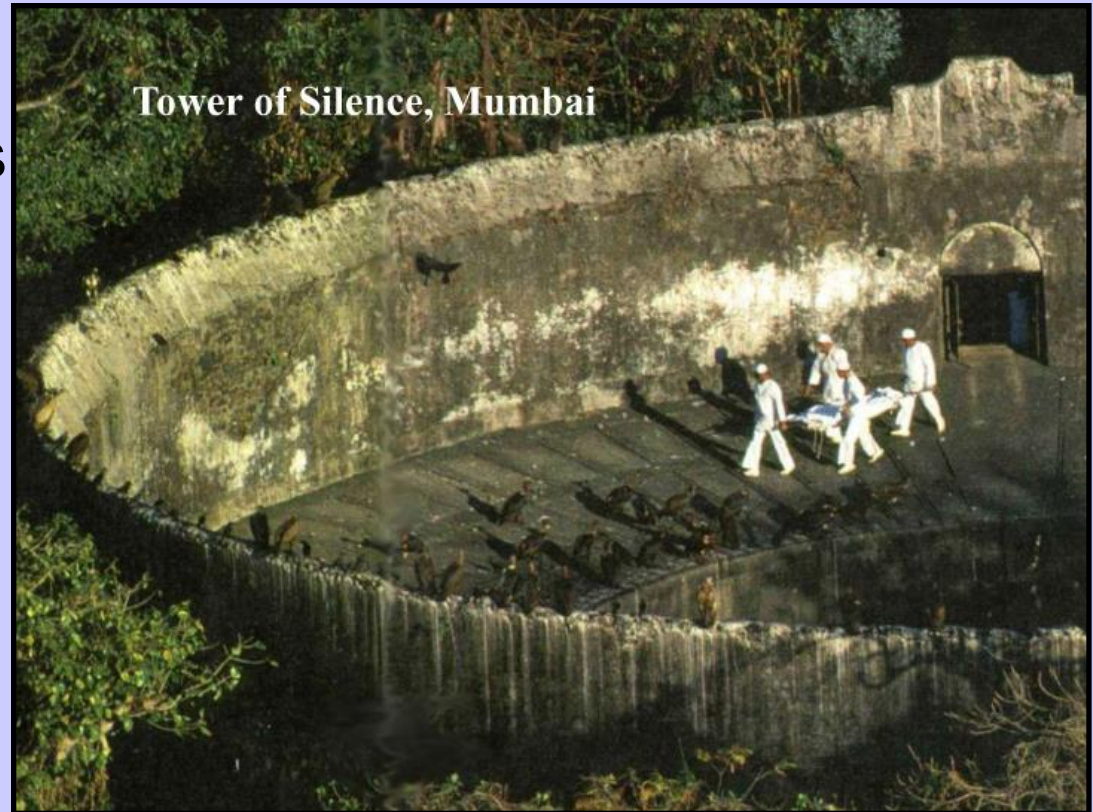

Asian Vulture Decline – History

- Vultures once widespread throughout India
  - 30-50 million individuals
  - cultural tolerance
- ~ 20 yrs ago populations began to decline
- Birds observed dying; first noted at Bharatpur by Vibhu Prakash, BNHS
- Cultural, biological relevance

1992: 85 נשרים התחשמלו
בקו מתח חדש לרמת הגולן
בשלושה עמודים

:1996
רפי פלד – מנכ"ל
חברת חשמל

מ"פ בחטיבת הצנחנים – סגן רפי פלד מטפל בנושר מורעל

1996: פורשים כנף על הנשרים – חותמים חוזה

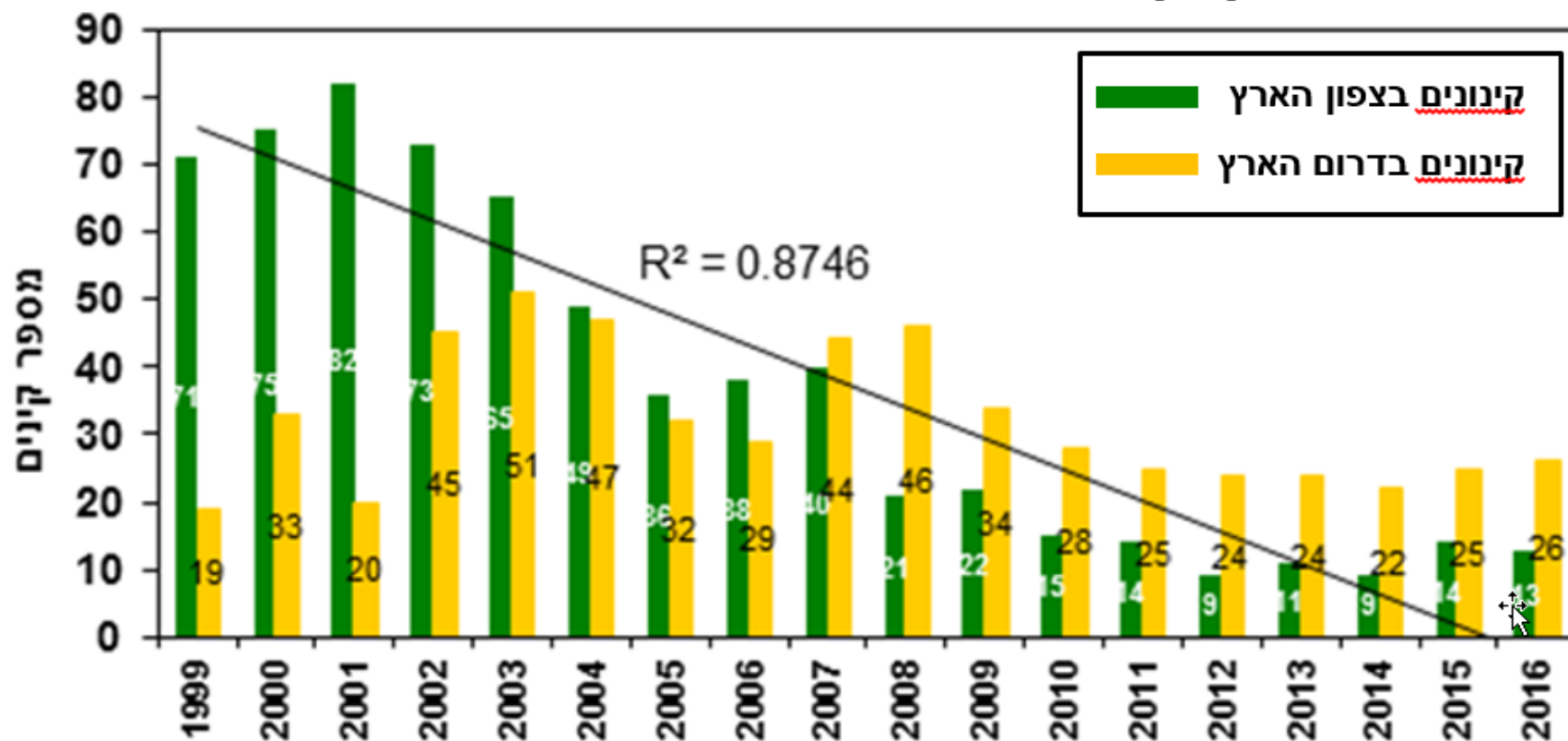

הנשר "רפוי" משוחרר לטבע בחי בר כרמל

קינן נשרים בישראל 1999-2016

גורם מוביל ב"קריסה" – הרעלות

בוקר ברמת הגולן – רצה להרעיל זאב

נשר שהורעל בכרמל

17 אפריל, 2007: הנשרה "סוזאנה" הורעלה שבוע לאחר שצולמה בקן!
הגוזל הואכל בבשר מורעל ומת גם הוא

הרס ביתי הגידול

**מסוקי חיל האוויר מטרידים
באימונים ובחילוצים**

אל תשכח - יש נשר בשמים

400,000 ציידים בלבנון

חורבן ומלכת הנשרים בגמלא

במשך דורות הייתה מושבת הנשרים בגמלא שבגולן המפוארת ביותר בישראל • הרעלות, התחשמלויות וציד פגעו באוכלוסייתם – וכעת הגיע השפל: השנה לא יהיה דור המשך

עמיר בן-דוד

תרי קינון ובעיקר הרעלות שכתוצאה מהן מתו בשנה שעברה 14 נשרים בצפון ובדרום. מרבית ההרעלות נגרמות כתוצאה מכך שמגדלי בקה, שרובם כנראה אינם רועים כחוק, משאירים בשטח פגר מורעל כדי לפיגוע בטורפים.

ברט"ג נמצאים בין הפטיש לסרן: מצד אחד מנסים לשמר את מלוא השרשרת של המערכת האקולוגית, ומצד שני נמצאים בעלי העדרים, שמרגישים נפגעים. המדינה לא מגבילה מספיק את השימוש ברעלים וברכישתם, והתוצאה ניכרת בין היתר בפגיעה בנשרים.

"יש רעייה לא חוקית רבה, והרשות לא מטפלת בזה כמו שצריך לדעתי, גם בגלל סוגיות פוליטיות", אומר עמיצור בולדו, מוונתיקי הפקחים בצפון שפרש לגמלאות. "לדעתי לא שומרים על ממשק כמו שצריך". אקולוג העופות של רט"ג, אוהד הצופה: "אין הידרדרות במצב השמורה. יש בעיה עם הנשרים. בגמלא מקננים כעת ארבעה זוגות רחמים נדירים בעולם. הנשרים בישראל סובלים בכל האתר מהצלחה נמוכה ברבייה. ההורים נפגעים, או שגוזלים מואכלים במזון עם כימיקלים. הרשות פועלת למזעור הרעלות, להפעלת תחנות האכלה ולפעולות סניטציה להורדת מוטיבציית ההרעלה".

מחריפה ההידרדרות באוכלוסיית הנשרים בגמלא: בימים האחרונים התברר שכל הקינים שבהם הוטלו ביצים ננטשו, כך שלאשונה מזה שנים רבות לא יהיה השנה דור המשך במושבת הנשרים שהייתה בעבר המפוארת ביותר בישראל.

ברשות הטבע והגנים (רט"ג) לא מצליחים להתמודד כראוי עם תופעת ההרעלות המתמשכת של העורפות הדרוסים, משרדי החקלאות והגנת הסביבה לא מגבילים מספיק את השימוש בחומרי ההדברה – ויש חשש כבר מהכחדת הנשרים בצפון.

בשנת 2000, למשל, היו בגמלא 59 קיני נשרים שבהם הוטלו 60 ביצים. מאז החלה ירידה דרסטית. בשנים טובות היו שם כ-10 קינים, וכפתח עונת הקינון הנוכחית גילו אנשי רט"ג שלושה בלבד. אחד מהם ננטש לפני כמה שבועות, ובשבוע שעבר התברר שגוזל שהיה באחד הקינים שנתרו מת ושהביצה שהייתה בקן השני נעלמה. המשמעות: עונת הקינון הזאת תסתיים בלי דור המשך. הראשונים שצפויים להבחין בהידלדלות הם המטיילים שיגיעו בפסח לאתר הטיוולים הפופולרי. לירידה במספר הנשרים יש כמה סיבות: ציד, התחשמלות, פגיעה בא"

היבשת השחורה

סיפור הצלחה ראשון –
הקונדור הקליפורני:
מ-27 פרטים
בטבע ל-470!!
71 זוגות מקננים

2016 – 470 פרטים, 71 זוגות מקננים בטבע

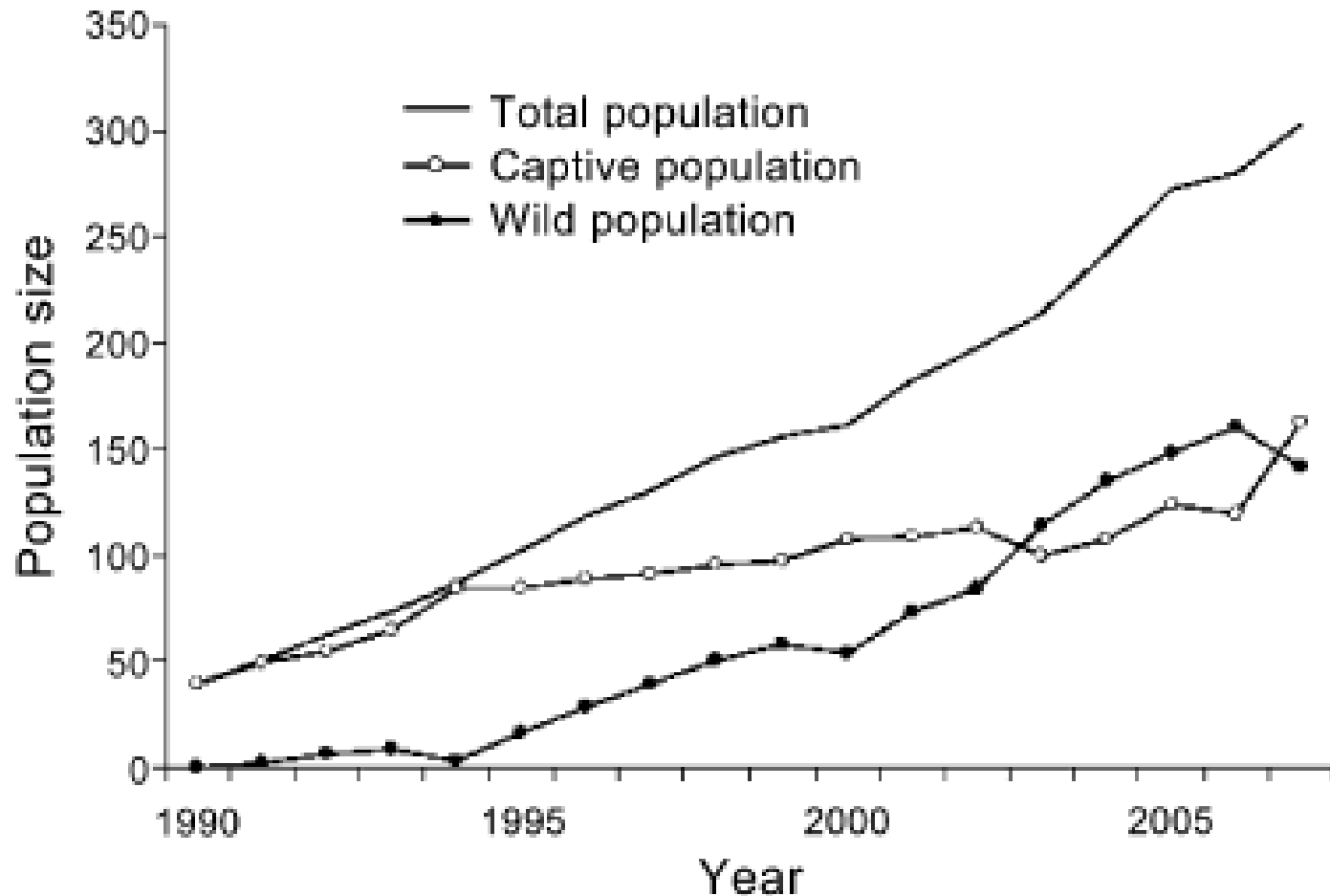

FIG. 4. Population size over time for the captive, free-living, and total populations of California Condors (from Wallace et al. 2007a).

סיפור הצלחה שני – מישל טראס, מאסיב סנטרל צרפת: מאפס ל-540 זוגות מקננים

פיזור 4 הכבשים בתחנת ההאכלה, והנשרים חסרי סבלנות

אוקטובר 2016: תוך 3 דקות 450 נשרים על הפגרים, 7 עזניות שחורות ופרס

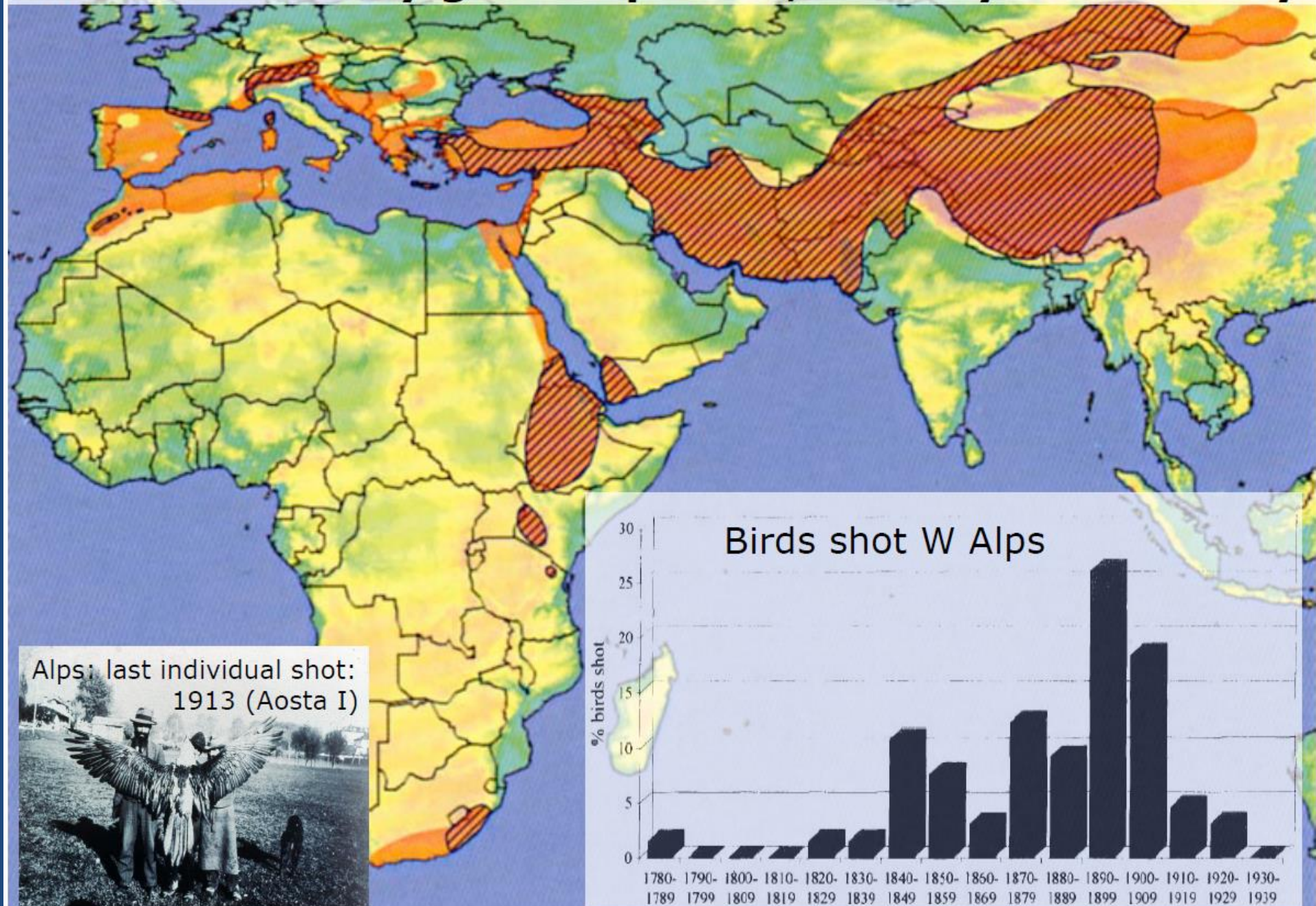

סיפור הצלחה שלישי – השבת הפרסים באלפים

Exterminated by guns & poison, directly & indirectly

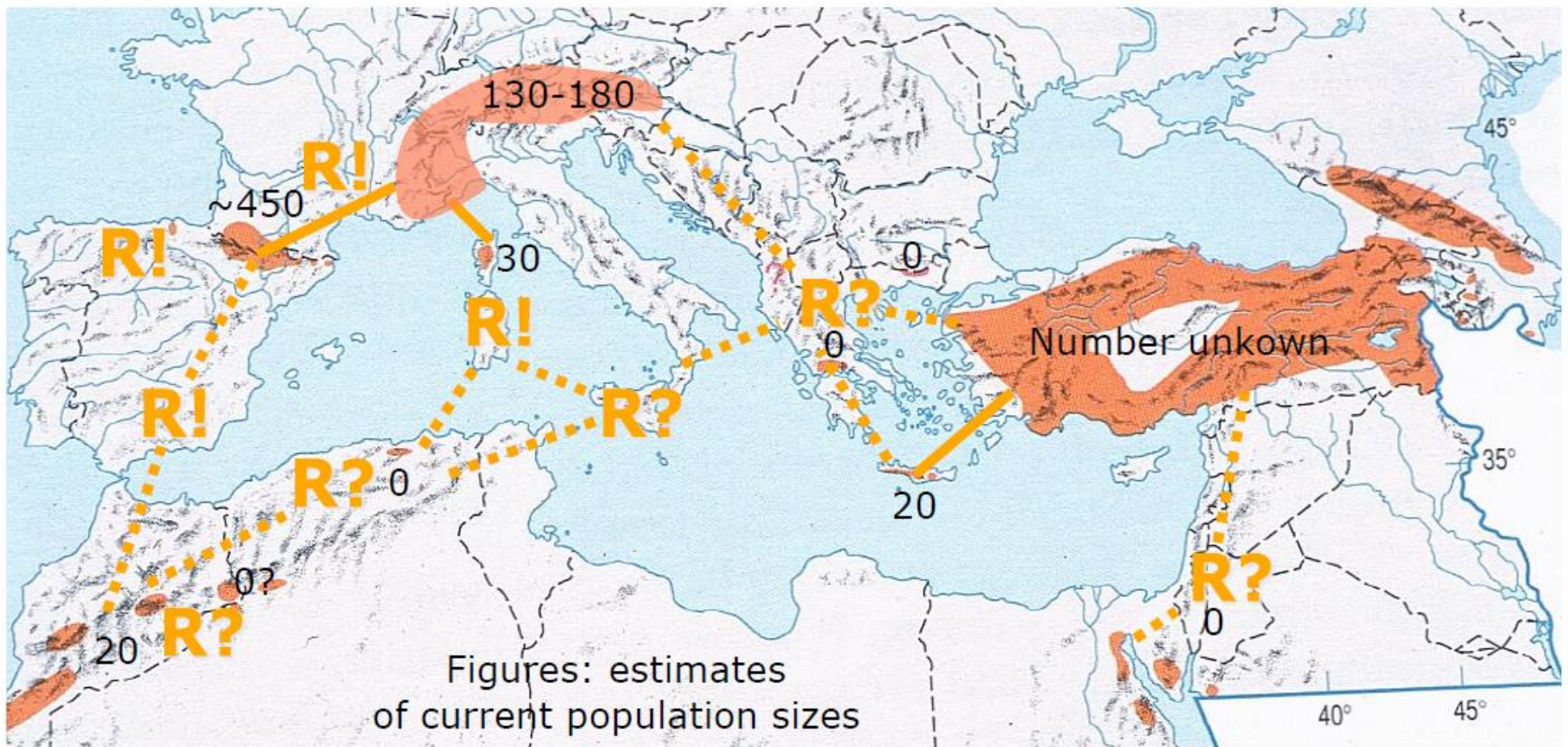
Alps: last individual shot:
1913 (Aosta I)

A new cooperation with the Vulture Conservation Foundation (VCF)

Re-instate a Pan-Mediterranean metapopulation

מיזם Life EU - ההשבה לטבע של פרסים באלפים, שיתוף פעולה של 7 מדינות:
מאפס זוגות (1905) ל-29 זוגות, 250 פרטים נצפים באלפים

זוג פרסים בגרעין הרבייה בגן חיות לה גרן, שווייץ; הזכר מת בגיל 47 בשנת 2015,
הנקבה בת 40; הם גידלו 26 צאצאים!

Le couple de La Garenne :
Athos et

photo : © Raoul Feignoux

צילום: Raoul Feignoux

החברה להגנת הטבע
שומרים. מחנכים. אוהבים

אגף סביבה
חברת החשמל

רשות
הטבע
והגנים

המיזם הלאומי להשבת העופות הדורסים לנופי ארצנו

מיפוי סכנות, ודרכי פעולה מוצעות

החברה להגנת הטבע
שומרים. מחנכים. אוהבים

חברת החשמל

רשות הטבע והגנים

קרן הדוכיפת
מבית החברה להגנת הטבע

TEL AVIV
UNIVERSITY
תל אביב

משרד המשפטים
Ministry of Justice

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

משרד החינוך

משרד המורשת
Ministry of Jerusalem and Heritage

© Yoram Shpirer 2007

"ועדת טרקל" למימוש החזון

5 תת ועדות:

1. חקיקה
2. אכיפה
3. בריאות ציבור וסניטציה
4. חינוך והסברה
5. חיבור למקבלי החלטות

The Knesset
Background material for Internal Affairs and Environment Committee conference,
11 Sahrat 5,770 - January 26, 2010

National project for Reducing Damage Caused by Pesticides
Legislation, Enforcement, Research, Education and Advocacy

Summary of current situation and preliminary operational recommendations
Yossi Leshem, Dan Alon and Ofer Bahat

Of about 1000 Griffon Vultures pairs nesting in the state of Israel prior to its establishment, a mere 41 pairs remain today (Photo by: Yossi Eshbol)

32 Griffon Vultures from the Gamla nesting colony died on the same day after being poisoned by a farmer in the Golan Heights (Photo by: Ofer Bahat)

שופט בית המשפט העליון בדימוס יעקב טירקל

**26/1/2010: יום שלם בכנסת בנושא הרעלות ודרכי פעולה לפתרון הבעיה –
ועדת הפנים והסביבה בדיון בנושא**

ח"כ גלעד ארדן, השר להגנת הסביבה

גנרל מנסור אבו ראשד נואם בכנסת בפני 300 איש;
יו"ר הכנסת: "היום הכי מרגש השנה בכנסת"

תערוכה בכנסת – חודשיים רצופים

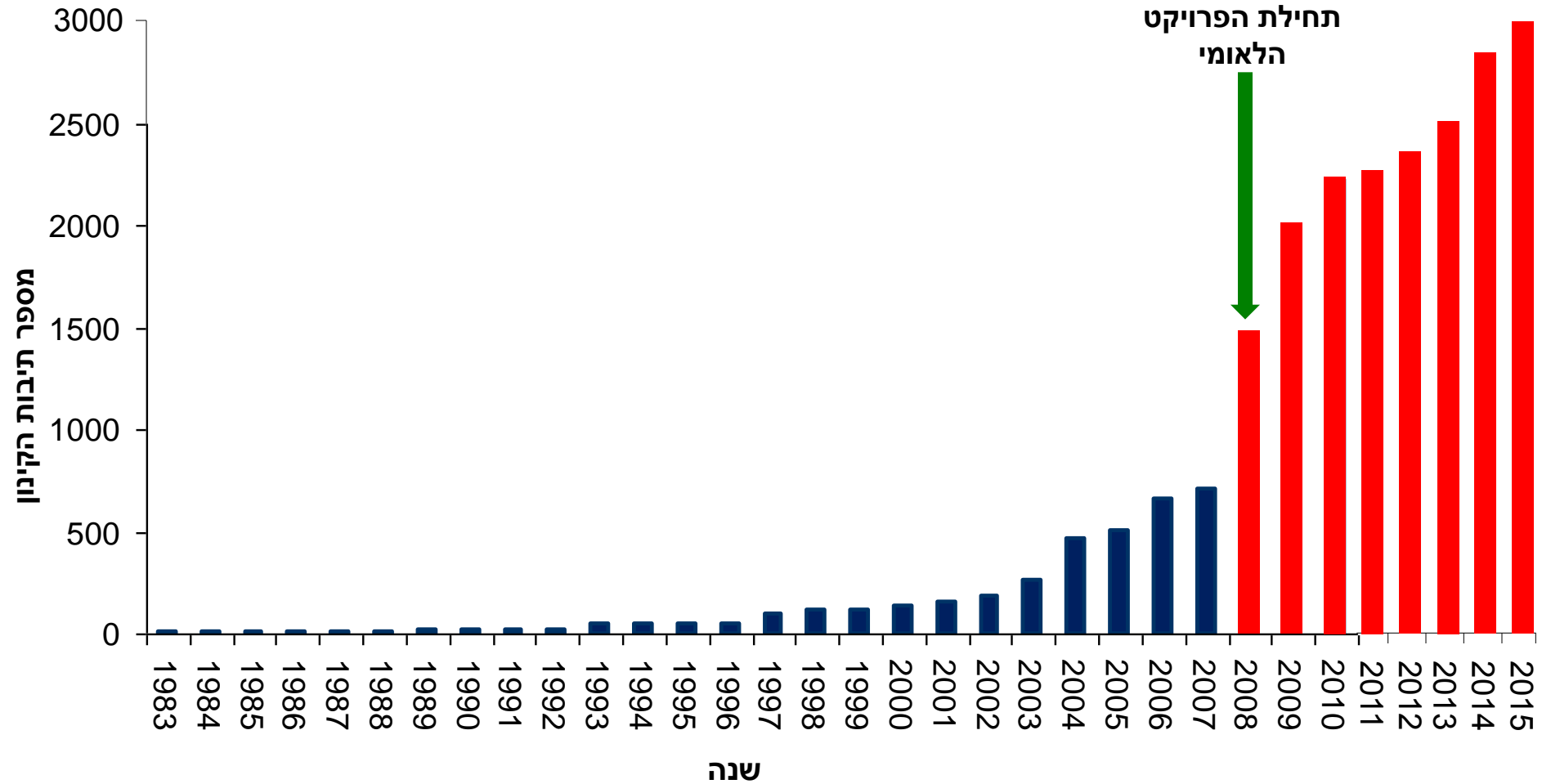

דוגמה א' ממיזם לאומי – התנשמות והבזים כמדבירים ביולוגיים בחקלאות

מספר תיבות קינון לתנשמות 2015 - 1983

בלי טיפול אזורי בבעיה – אין לנושא תקומה;
עימאד עטרש וסולטן סופיאן שר איכות סביבה פלשתינאי

דוגמה ב' – רשת מוקדי צפרות לאומית, בתמיכת רוח"מ, אהוד אולמרט

פיתוח רשת מוקדי צפרות בישראל ותרומתה לסביבה, לתיירות, לחינוך ולמחקר

יוסי לשם, דן אלון, יוסף אבי יאיר אנגל (ג'וחא), עמיר אידלמן, רן חקלאי

מכון ירושלים
לחקר ישראל

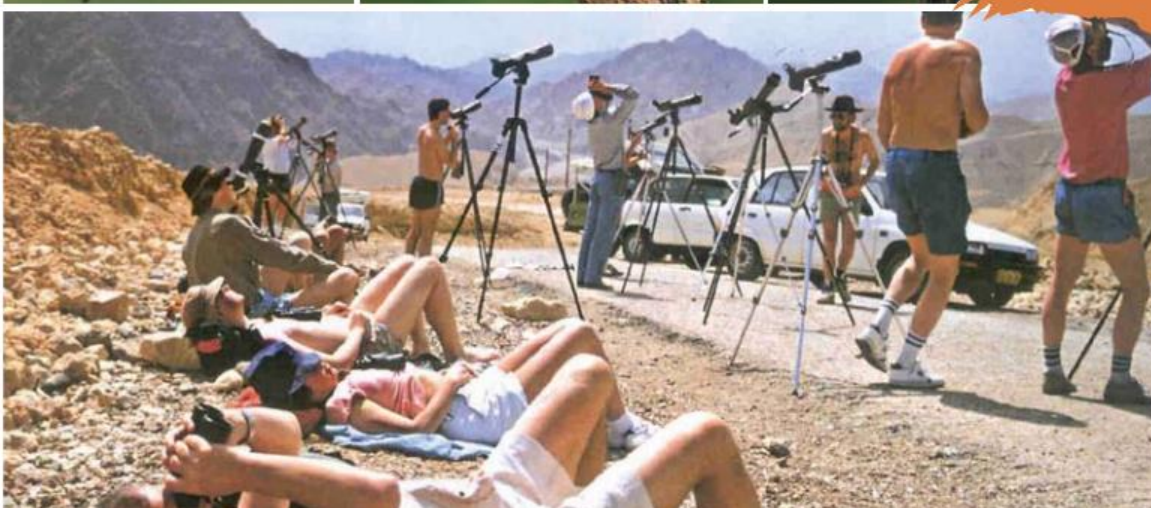
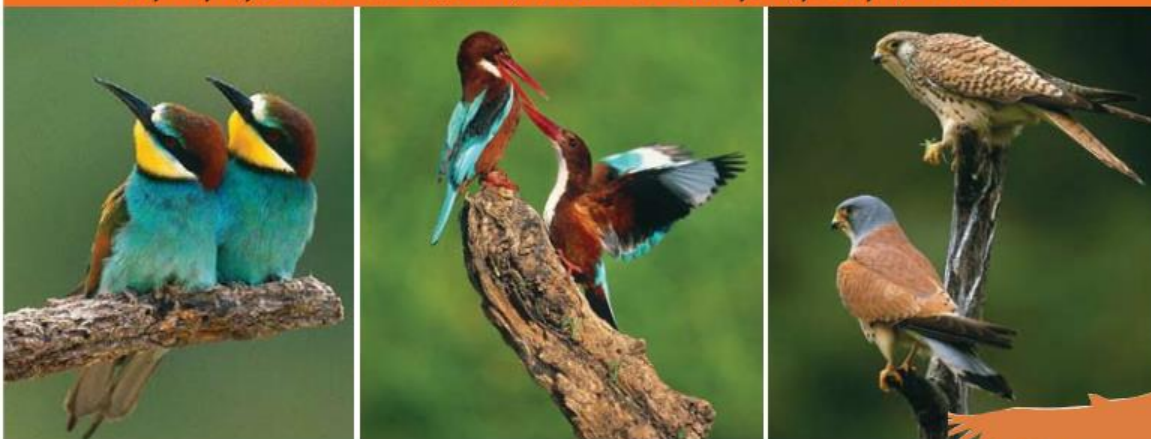

משרד החינוך

המשרד להגנת הסביבה
وزارة حماية البيئة
Ministry of Environmental Protection

המרכז הלאומי לחקר
נדירות המינים בלוחם

1 אגמון החולה
2 מרום הגליל

3 אפק

4 כפר רופין

5 מענן מיכאל

6 תל-איבי

7 פארק איילון

8 לטרון

9 ירושלים

10 עין גדי

11 נגב מערב

12 שדה בוקר

13 חצבה

14 לטון

המשנה לרוה"מ השר לשיתוף פעולה אזורי, סילוואן שלום

עו"ד צבי האוזר, מזכיר
הממשלה, מחזיק גוזל תנשמת

21/12/2011 ועדת שרים למורשת מאשרת ההצעה – 7 שרים

דוגמה ג' – שיתוף פעולה חיל האוויר, תאונות מציפורים

יין הבז האדום

CARMEL
— Since 1882 —

THE LESSER KESTREL

הבז האדום

Cabernet Sauvignon
קברנה סוביניון
1 9 9 8

יין אדום יבש Dry Red Wine

CONT. 750ml. 12% ALC. BY VOL.
produced and bottled by Carmel, 25 Hacarmel Street, Rishon Le Tzion

CARMEL
— Since 1882 —

THE LESSER KESTREL

הבז האדום

Merlot
מרלו
1 9 9 9

יין אדום יבש Dry Red Wine

CONT. 750ml. 12% ALC. BY VOL.
produced and bottled by Carmel, 25 Hacarmel Street, Rishon Le Tzion

מה לכנסת ולמחקר ציפורים בחיל האוויר?

דוגמה ד'

צבא ההגנה לטבע – מפקדים
 לוקחים אחריות על סביבתם

צבא הגנה לטבע

פריסת
 פרויקטים
 לשנים
 2014
 2015
 2016

בא"פ לכיש – הרמטכ"ל רא"ל גדי איזנקוט משחרר חיוויאי

סגן הרמטכ"ל האלוף יאיר גולן משחרר אית צרעים

ראש אט"ל האלוף קובי ברק משחרר דיה שחורה

כל המטה הכללי – משחררים בזים מצויים

מפכ"ל המשטרה, רב ניצב רוני אלשיך, מעניק ליוסילשם צילום אוויר מהמסוק המשטרתי מעל הר הבית, בהרצאה של יוסי על ציפורים בנר רביעי של חנוכה (9.12.2015) בנעורים, בארוחת ערב של המפכ"ל וכל סגל ניצביו הבכירים (ספ"ק) ובה העלה יוסי לשם את הצורך של ספ"ק משטרת ישראל להוביל את החזון

צילום: חטיבת דובר המשטרה

יוסי לשם עם ניצב מני יצחקי (ורעייתו), ראש אגף חקירות ומודיעין במשטרת ישראל, שהיה בעבר מדריך חוגי סיור של החברה להגנת הטבע בהר גילה, מחויב מאד לשמירת הטבע, והביע עניין אישי בקידום הנושא

צילום: חטיבת דובר המשטרה

עו"ד יהודה ויינשטיין

עו"ד יהודה וינשטיין עם גוזל חיוויאי

Sept. 4-5th 2011: The 1st International Conference for Regional Cooperation, lead by Deputy Prime Minister Silvan Shalom

4-5/9/2011: מלון אינטרקונטיננטל – קידום שת"פ אזורי "אנחנו בתמונה"

חינוך והסברה

נשר בגודל טבעי
מוטת כנפיים 240 ס"מ
פילג - יום ראשון

אוטובוס נשרים

"ריקוד הנשר" – צ'רקסים מרחניה

"ריקוד הנשר" – ילדים מכפר כמא

צילום: יוסי אשכול

יום העיין השנתי ה-37 לצפרות

בדגש 20 שנה ל"פורשים כקף על המטרים והדורסים"
יום שני, ה' חמטה, כ"ו בכסלו תשע"ז, 26 בדצמבר 2016

"חינוך לאורך זמן" – 37 שנים, 1,200 אורחים ביום העיון בחנוכה

**ב-5 בסיסי תעופה של חיל האוויר מפעילים כלבי בורדר קולי
לסילוק ציפורים בהצלחה מרובה!**

**הכלבן רם פרוביזור עם הכלבה "איה"
היעד: 3 כלבי הרחה לרעלים – 1 לכל מחוז של רט"ג**

קידום שת"פ אזורי עם הירדנים והפלשתינאים הוצג בדאבוס ע"י תא"ל (מיל.) ברוך שפיגל, פרופ' יוסי לשם, גנרל מנסור אבו ראשד (ירדן) ופרופ' אלכס רוליין (שווייץ)

צילום: יוסף אבי יאיר אנגל (ג'וחא)

שיתוף פעולה אזורי – חובה

Washington Post, May 31, 2006:

“Henry Paulson is fascinated by birds of prey, calling them "canaries in the coal mine" of the planet's environmental health because they sit atop the food chain”

Henry M. Paulson, Jr.
Secretary of the Treasury

Wendy J. Paulson
Chairman, Rare
Int. Conservation Organization
Cornell Laboratory of Ornithology

Private Foundation of 100 million \$ aiming for 800 million \$

"בז" (F-15) שנכנס בלהקת שקנאים – הלך מנוע וחצי! הצליח לנחות שרוף כולו

אוקטובר 2011: "בז" (F-15) שאבד מנוע וחצי מנוע שני מכניסה ללהקת שקנאים מעל תל נוף; חיל האוויר הצליח שוב לפעול "מחוץ לקופסה" וליצור מטוס חדש משני מטוסים שנפגעו קשות ובחודש שעבר המריא בשנית עם טייס הניסוי שחטף את השקנאים

**המיזם הלאומי להשבת הנשרים לנופי ארצנו
בשילוב כוחות, חשיבה מחוץ לקופסא, ומימון –
הצלחה בטוחה!!!**

